

ACC. N:R. *Ab. 6555*; 1-7

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Aug. Kolmberg*
Härad: *Bräkne* Adress: *Leängsta*
Socken: *Ararum & Kyrkohult* Berättat av:
Uppteckningsår: *1940* Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L. U. F. 25. Amne: Julbröt.

*Innehåller även:
Julbegirning till tjänstefolk etc.*

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

7 sid.

No. 6555: 1.
ACC. N:R. _____

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
Härad: Boätene Adress: Svängsta
Socken: Asarum & Kyrkohute Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 1

Julbröd.

1/ Hos allmogem bakades förr till Julen, stora mängder av bröd, både groft och fint. Brödens form här i Bleking var alltid den runda (Arlänga bröd. Eller bröd med hål i mitten har ej brukat bakas här under min tid, från 1860-talet. Ej heller hörde jag de äldre omtala sådant bröd!

Anm.: Hvad i dessa svar omtalas gäller tiden från 1860 till förra Verldskriget. Sedan dess bakas bröd endast på få ställen här och där i skogsbygden. Alla arbetare och de flesta bönder köper nu sitt bröd från yrkeshögare!

2/ Först och främst bakades flera bak groft bröd till dagligt behov av groft sammat rågmjöl. Tärje kaka (rund form) vägde söder 12 a 15 markor = (2 1/4 mark per kilo). Till helgörsbröd under Julhelgen bakstes ett par bak av sigtat rågmjöl

Skriv endast på denna sida!

M. 6555:2
ACC. N:R.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug Holmberg
 Härad: Bräkene Adress: Trångsta
 Socken: Asarum & Nyckehult Berättat av:
 Uppteckningsår: 1940 Född år i

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

515 2

Brödens form och storlek lika med varagsbrödet. Dessa baktes i så gott som varje bondgård så kallade "Julkakor" av hälften groft, hälften sigtat rågenjöl, runda och av en markes storlek varje i större rikare bondgårdar. T. ex.: Norra Hoka - Södra Hoka hos nämndeman Mathis Hansson i Torstarp m. fl. (Alla i Asarum) kunde mängden av dessa bröd uppgå till ett 50 tal per gård! Dessa bröd delades ut till tiggare, barn och äldre som gick ur gård i gård och tiggde Julkakor. (Denna urgamla goda filagret bibehölls nägonstans av givmilda bondmoror, ända till brödraussoneringen 1917. Då upphörde detta väl för alltid.)

I gårdar där barn funnos brukade man baka små runda Julkakor till dessa av sigtat rågenjöl. Och till kaffet, som ej blev varagslig dryck förrän på 80 talet, utan blott förkoms vid gillen samt vid de stora högtiderna brukade man baka

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6555:3

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Frångsta
 Socken: Asarum & Kytekhult Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 3

kringlor av olika storlek och form De större, och som till formen hade de konstigaste krummelserna skades ut en till varje barn i deras Julhöj. De mindre och enkla formade hade man till kaffet en till varje person de få gånger kaffe gjöds. Kringlorna bakades av sigtad kornmjöl. Allmogem i Kytekhult s. n. voro liksom Småländingarna verkligt knepiga i konsten att forma kringlorna på många olika sätt, och hade samma plägsed: att baka kringlor som flickorna brukade bjuda fastännen på så kallade marknads- kringlor vid marknader å Høje och Allanumsryd.

På någon gård förkom att man till Julen försökte sig på att baka Julgubbar i form av hästar, gubbar & kringor sådana som cykelbagarna i städerna gjorde. Men detta var sporadiska försök och ej något som var allmänt bruk. Julgubbar bakta av vetemjöl baktes endast i städerna, och köptes av allmogem

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6555:4

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug Holmberg
 Härad: Briekne Adress: Svängata
 Socken: Asarum & Kyrkhult Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

4
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

—
 sis 4
 —

antingen direkt hos bagaren eller av kringvandrande kakkarungar.
 Likvänt var förhållandet med pepparkaksgubbar som såldes
 av stadsbagarna till jul och vid marknadstillfällen.

3/ Ett gammalt talesätt sade: att julbaket skulle räcka till Påsk
 Detta gjorde det i alla fall inte nästan vad jag tror Och jag
 känne till omständigheterna mycket bra på många av de store och
 förmögne bondställen i min hemtrakt Men till Värmland räckte
 brödet på många ställen Det var då så möjligt och grönt i färgen
 att det rök som en kolmila en annars då man het i brödet
 Gud nåde dem som vågade äta detta Ett slag på häften var det
 minsta som vankades "Att möjligt bröd så får du starka tänder"
 var en uppmaning som vi baru ofta få höra!

4/ Anna från på 1870 talet brukade de gamle bondgubbarna gömma
 en kaka av julbrödet tills vårarbetet började Då skulle denna

Skriv endast på denna sida!

No. 6555 : 5.
ACC. N.R.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Leangsta
Socken: Asarum & Kyrkhult Berättat av:
Uppteckningsår: 1940 Född år i

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 5

brytas sönder och en bit snar givas till varje ox den dag
varkörningen börjar. "Då brötnade inte oxarna så att de lade
sig förrän värbetet var undanstökat!" Bäre i N. Hoka. J.
Åskanemåla och Emta har jag själv sett detta hocus focus ske!

5/ Har ej förkommit här i våra orter.

6/ Julhöjor gavs för både åt barn och tjänare Till och med de
gamla "Kajteherana" t. ex: gamle Rumpfe-Pellen i Mellaryd fick sin
julhöj vid nära 60 års ålder. Barnen fick förutom julkakan
köpta julhästar, julgubbar av vete och pepparkaksveg Vis hämpling
ålder kunde en A-B-C-bok medfölja i höjen och när då barnet
tittade efter om Tuppen i boken gett något så var den oftast med
kåda eller beak fastklemt en 12 skilling, hos en rikare kanske en
hel Rigsdaler. Detta var Tuppens julgiva för att muntra upp
barnets hjärta att lära sig läsa i boken flitigt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 6555:6

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Trångsta
 Socken: Asarum & Kyrkhult Berättat av:
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

6
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

sid 6.

Ett par fulla händer hasselnötter inlagda i en kasserad kjöl =
 ficka = (Skorta-lomma) hörde till varje barns julhöj. Nötterna
 hade barnen, åtminstone de äldre, själv plöskat om hösten. Men
 "Mor hade fått ord i anordning till jul i annat fall hade de
 långt förut varit använda. Att gäta nötter var ett gouterat
 tidsfördriv under skymningens av både gamla och unga hela jul=
 helgen! Tjenarna, såväl drängar som pigor som voro hemma
 i närheten fingo förutom sin julkaka oftast ett mjök fläsk på
 3-4 skåpund ett stycke ost några hackkorvar och en stor
 grov bröskaka i julhögen. Detta skulle de ta hem till sina
 föräldrar då de gick hem tredje dan. Tisdag och annandag
 gick man ännustans utan i Julottan, dit skulle alla som var
 så stora att de "Släppt patten" samlinga som kunde få
 plats i korvonen gick åka, de övriga gick till fots!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N°. 6555: 7.

Landskap: Östergötland Upptecknat av: Aug Holmberg
 Härad: Bråvne (Björkshult) Adress: Svängsta
 Socken: Asarum & Mellaryd Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

7
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

sid 7

Även de tjänare som voro hemma så långt borta ifrån att de ej kunde besöka föräldrahemmet fingo sin julhöj i likhet med de närmare boende. Här var det naturligtvis inte precis behovet utan bara en gammal god filägrast som låg till grund för handlingen. Förhållandet mellan husbönder och tjänare var före 1870 talet mera patriarkaliskt än vad det blev sedan. Ett förhållande som gagnade alla parter!

All någon enstaka kunde även i äldre tid kunde vara en småbjörp och ohyfsad bitvarg var nog sant. Men inte på långt så mycket som de blivit utskrikna till. Der jag fövres upp var de flesta bönder rätt fattiga men likväl hjälpsamma så långt de nåsin kunde. Hur många föj mältiden fick jag väl för att jag sjöng visor och pratade historier förutom att jag utträttade det lilla jag förstod.

Skriv endast på denna sida!